

РОЗДІЛ IV

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

УДК: 378.1:331.548

Майборода Тетяна Олександрівна – заступник директора з навчально-виховної роботи Миколаївської спеціалізованої школи I-III ступенів мистецтв і прикладних ремесел, науковий кореспондент лабораторії управління освітніми закладами Інституту педагогіки НАПН України
E-mail: vse_10@mail.ru

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНІСТІ

Необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у систему вітчизняної освіти орієнтована на європейські модернізаційні процеси в освіті. В Україні існує нормативна база впровадження ІКТ, що ґрунтується на таких державних актах: Закон України «Про Національну програму інформатизації», Державна програма України «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці», Державна цільова соціальна програма впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків», Національний проект «Відкритий світ» та інші.

Одним із шляхів досягнення поставлених завдань у вищезазначених нормативних документах є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій і навчального процесу, впровадження та використання електронних освітніх ресурсів. Застосування ІКТ докорінно змінює роль і місце педагога в навчальному процесі. У «Постанові загальних зборів Національної академії педагогічних наук України» зазначено, що вчитель перестав бути простим «ретранслятором» знань, а є співтворцем сучасних інноваційних технологій навчання [7, с. 19].

Співпраця суб'єктів освітнього процесу об'єктивно вимагає нових підходів до формування професійних навичок учителів. На цьому етапі стрімкого розвитку інформатизації суспільства, а зокрема в освітній галузі, існує проблема між випереджальним розвитком інформаційних технологій та процесом їх впровадження в практичну діяльність учителів. Цей факт дає підстави для дослідження проблеми формування та розвитку в

учителів ІК-компетентності та ефективного впровадження її в професійну діяльність.

Зазначимо, що проблемі впровадження інформаційних технологій в освітній процес присвячено роботи таких вітчизняних й зарубіжних учених як: М.І. Жалдака, О.М. Спіріна, Н.В. Морзе, В.Ю. Бикова, В.В. Лапінського, О.В. Співаковського, А.П. Єршова, В.М. Монахова, В.Г. Розумовського, І.О. Новіка, А.І. Поплавського та ін. Слід зазначити, що науковий доробок вищевказаних авторів має вагомий вплив на становлення й розвиток як теоретичних основ сучасних інформаційних наук, так і технологій оволодіння ІТ-компетентністю.

Свій погляд на проблему формування інформаційної компетентності розкрила в роботі «Професійна компетентність сучасного педагога – освітні ініціативи та ресурсне забезпечення» О. Г. Кузьмінська. Автором було визначено соціальні реалії, що відображаються в освіті, характеризуються спрямованістю на фахівців, компетентних у своїй галузі [5, с. 62].

Вивченню проблеми використання в професійній освіті сучасних інформаційних технологій було присвячено наукові дослідження В.В. Олійника, В.І. Ключко, Ю.С. Рамського. Зазначені науковці звертали увагу на створення інформаційно-насиченого освітнього середовища, яке має бути безпечним та загальнодоступним для всіх учасників освітнього процесу. Автори сходяться на думці, що провідником та координатором повинен бути вчитель, який має високий рівень володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. У контексті вищенаведеного особової актуальності набуває наукова позиція М.І. Жалдака, що «...проблеми інформатизації навчального процесу є, перш за все, педагогічною проблемою» [2, с. 15].

Метою статті є дослідження актуальності проблеми формування у вчителя інформаційно-комунікаційної компетентності.

Ефективне впровадження ІКТ сприяє поширенню індивідуальної форми організації навчально-виховного процесу, надає можливість кожному вчителю розкрити свої здібності, сформуванню компетентності, яка допоможе йому реалізуватися в сучасному інформаційному суспільстві.

У тлумачному словнику з інформаційно-педагогічних технологій, за редакцією Я. В. Крупського, поняття «інформаційно-комунікаційної технології» часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ). Вищезазначений термін підкреслює «...роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів,

програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію» [3, с. 52]. У проаналізованих нами роботах про використання інформаційних технологій у навчальному процесі є одна з найважливіших проблем – проблема підготовки педагогічних кадрів.

За визначенням О.М. Спіріна, під поняттям «інформаційно-комунікаційної компетентності» розуміють «...підтверджену здатність особистості застосовувати на практиці технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема, професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності» [9, с. 161]. Також поняття «інформаційно-комунікаційної компетентності» передбачає «...здатність вчителя-предметника орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства» [4, с. 51]. Слід зазначити, що в сучасному тлумаченні терміну «інформаційна компетентність» найчастіше мають на увазі використання комп'ютерних інформаційних технологій, а точніше визначення слід трактувати як «комп'ютерна інформаційна компетентність». ІКТ учителя формується на етапах вивчення комп'ютера, вживання інформаційних технологій як засобу навчання в процесі професійної діяльності і розглядається як одна з граней професійної зрілості.

Аналіз педагогічної діяльності вчителя дозволяє виділити наступні рівні формування інформаційно-комунікаційної компетентності: рівень споживача інформації; рівень користувача комп'ютером; рівень доцільного використання і знання ІКТ. Необхідно підкреслити, що готовність педагогічних працівників до впровадження ІКТ залежить не тільки від матеріально-технічного забезпечення школи, а й від якісної організації методичного супроводу вчителів. Надання методичної допомоги вчителю в опануванні ІКТ є однією з основних задач науково-методичної служби навчального закладу. Потрібно мати на увазі, що педагогічно необґрунтоване використання засобів ІКТ у навчальному процесі може виявитися не лише неефективним, а навіть шкідливим і згубним для розвитку дитини і її здібностей [2, с. 14].

Відповідно до статистичної звітності кадрового забезпечення Міністерства освіти і науки України 31% учителів загальноосвітніх закладів – люди пенсійного віку, а 42% вчителів – передпенсійного віку [8, с. 3].

Формування компетентностей педагогів цих категорій

відбувалось у період відсутності комп'ютерної техніки в загальноосвітніх школах. Деякі школи мали один кабінет ІКТ, а учні інших шкіл мали можливість відвідувати міжшкільний районний центр ІКТ. У наслідок чого в більшості навчальних закладів учителі користувалися інформаційно-комунікаційними технологіями тільки під час проходження курсової перепідготовки на базах обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Тому одними з ключових напрямів державної освітньої політики України визначено: «1) створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти; 2) інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки» [1, с. 7].

На рішення цих завдань орієнтовано Державну цільову соціальну програму впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків», яка зобов'язала педагогів у короткий час опанувати навичками роботи з комп'ютерною технікою.

Слід зазначити, що для вирішення поставлених завдань в Україні протягом останніх років також успішно впроваджуються міжнародні освітні програми: Intel – «Навчання для майбутнього», «Шлях до успіху», «1 учень – 1 комп'ютер» та з цього року Національний проект «Відкритий світ». Мета цих програм і проектів – створити умови для набуття професійної компетентності учасників освітнього процесу, умови для творчого та професійного зростання й успішної реалізації в сучасному суспільстві [5, с. 63].

Але не тільки робота в міжнародних програмах та Національних проектах допоможе педагогу сформувати інформаційно-комунікаційну компетентність. Особливе значення для вирішення цієї проблеми набуває організація навчально-методичної роботи з учителями.

У процесі роботи методичної служби школи щодо формування ІК-компетентності вчителів важливо зосередити увагу на таких питаннях як: визначення загальних компетентностей учителів загальноосвітніх навчальних закладів; визначення умов ефективного формування компетентностей учителів; розкритті поняття «інформаційно-комунікаційної компетентності»; визначення складових інформаційно-комунікаційної компетентності. Крім того, потрібно також урахувати умови ефективного формування ІК-компетентності вчителів-предметників: підвищення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної культури; тренінгова система навчання вчителів-предметників; системне використання набутих навичок у педагогічній практиці; підвищення рівня мотивації щодо

впровадження ІКТ в освітній процес.

Організовуючи роботу методичної служби в навчальному закладі щодо формування у вчителів ІКТ-компетентності, потрібно враховувати, що опанування цих навичок – процес довготривалий і складний, тому доцільно використовувати практичні, діяльнісні форми роботи (практичні заняття, тренінги), що мають важливе значення в навчально-виховному процесі.

Використання сучасних технологій у навчальному процесі повинно бути педагогічно обґрунтованим і виваженим, заснованим на гармонійному поєднанні традиційних та сучасних технологій навчання. Самоосвіта вчителя є основою його професійного зростання. Сьогодення вимагає від педагога вміння розподіляти тренди технологій, орієнтуватися в інформаційних середовищах, бути не тільки вчителем, а й учнем.

Для успішної інформатизації освіти важливим є формування ІКТ-компетентності та готовності вчителів навчальних закладів до роботи в інформаційному навчальному середовищі, оволодіння відповідними методиками [6, с. 17]. У «П'ятимовному тлумачному словнику з інформатики», за редакцією Р. В. Іваницького, поняття «єдине інформаційне освітнє середовище» тлумачиться як «...сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації, яке формується й використовується всіма учасниками навчального процесу» [7, с. 206]. А тому, формування інформаційно-комунікаційної культури учасників освітнього процесу має пріоритетне значення для сучасної педагогічної освіти.

Запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес створює передумови для кардинального оновлення системи підготовки та перепідготовки вчителів. Професійний розвиток та методична підтримка вчителів, які організують і реалізують освітній процес на основі використання ІКТ, є запорукою ефективного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчання. Сучасне інформаційне суспільство спонукає вчителя працювати на перспективу, володіти інноваційними методиками та новітніми технологіями, бути координатором та провідником для учня в освітньому інформаційному просторі.

Запропонована публікація не вичерпує всіх аспектів вказаної проблеми, але визначає напрям для подальшого наукового дослідження процесу формування у вчителів інформаційно-комунікаційної компетентності.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Інформаційний збірник МОН, молоді та спорту України. – 2012. – № 4-5. – С. 3-25.

1. Жалдак М.І. Використання комп'ютера в навчальному процесі / М. І. Жалдак // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 1. – С. 10-17.

2. Іваницький Р.В. П'ятимовний тлумачний словник з інформатики / Р. В. Іваницький, Т. Р. Кияк. – К.: ТОВ ВД «Рось», 1995. – 372 с.

3. Крупський Я. В. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій / Я. В. Крупський, В. М. Михалевич. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 198 с.

4. Кузьмінська О.Г. Професійна компетентність сучасного педагога – освітні ініціативи та ресурсне забезпечення / О.Г. Кузьмінська // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 5. – С. 62-68.

1. Мадзгон В.М. Інноваційні проекти в сучасній освіті України / В.М. Мадзгон / Матеріали Загальних зборів НАПН України 11 листопада 2011 р. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2011. – № 6. – С. 12-17.

2. Постанова загальних зборів Національної академії педагогічних наук України з питань «Інформатизація освіти в Україні: стан, проблеми, перспективи» (листопад 2011 р.) // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2011. – № 6. – С. 18-20.

3. Робота з персоналом та керівними кадрами. Статистичні звіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу 24.12.2012: <<http://www.mon.gov.ua/ua/departament/hr/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

4. Спірін О.М. Сучасні напрями досліджень з інформаційно-комунікаційних технологій в галузі педагогічних наук / О.М. Спірін, А.В. Светлорусова // Інформаційні технології в освіті. – Х.: ХДУ, 2010. – С. 158-161.

Майборода Тат'яна Александровна – заступитель директора по учебно-воспитательной работе Николаевской специализированной школы I-III ступеней искусств и прикладных ремесел, научный корреспондент лаборатории управления образовательными учреждениями Института педагогики НАПН Украины

E-mail: vse_10@mail.ru

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ

Аннотация. В статье рассмотрены понятия информационно-коммуникационной технологии, информационно-коммуникационной компетентности учителя в контексте образовательного процесса.

Автор обращает внимание на проблему процесса

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 7, 2013

формирования ИК-компетентностей учителей и внедрения инновационных технических средств обучения в общеобразовательных учреждениях современности.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная технология, информационно-коммуникационная компетентность учителя, информационная образовательная среда.

Tatiana Majboroda - Deputy Director on Educational Work at the Mykolayiv Specialized School of the I-III stages of applied arts and crafts, the All-Ukrainian experimental educational establishment «The Academy of Children's creativity» of the Mykolayiv City Council of the Mykolayiv region, Science Correspondent of the Educational Establishments Management Laboratory of the Institute of Education of NAPS of Ukraine

E-mail: vse_10@mail.ru

THE PROBLEMS IN FORMATION OF TEACHER'S INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE

Summary. The use of ICT is fundamentally changing the role and place of the teacher in the learning process. At the stage of rapid development of the information education sector, there is the problem between the advancing development of information technology and its slow introduction into the teacher's practice.

An important component of an effective implementation of ICT into the educational process is a teacher, who is equipped with the latest techniques of computer technology in education. The development of modern technologies, recently introduced in the educational process, has found a problem in the formation of the teacher's information and communication competence.

The formation of the teachers' IC - competence and the implementation of innovative technical tools into the secondary schools today is a major concern of the scientific and methodical school service.

The teacher's information competence is formed to study the stages of computer learning, the use of information technology as a teaching tool in the course of the professional activity and is considered as one of the characters of the professional maturity. The cooperation of the educational process members objectively requires new approaches to the teachers' professional skills.

The analysis of the teacher's educational activity helps to distinguish the following levels in the formation of the information and communication competence: the level of the information user, the level of the computer user, the level of knowledge and appropriate use of ICT. It should be noted that the willingness of teaching staff for the implementation of ICT depends not only on the school's logistical support, but also on the quality of the teachers' methodological support.

The use of modern technology in the learning process should be pedagogically reasonable and balanced based on the harmonious combination of traditional and modern methods of teaching. Teacher's self-education is the foundation of his professional growth. The present situation demands from the teacher the ability to distribute technology trends, navigate the information

environment, to be not only a teacher but also a student.

The formation of information and communication culture of the participants in the educational process is very important for modern education.

The professional development and methodological support of the teachers who organize and implement the educational process through the use of ICT is the key to the effective implementation of ICT in education.

Key words: *information and communication technology, teacher's information and communication competence, information and educational environment.*

УДК 371:[004+008]

Станіслава Катерина Ігорівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри режисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
E-mail: conf-zr@ukr.net

ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ В УМОВАХ ЕКРАННОЇ КУЛЬТУРИ

Терміни «медіа» (з лат. – засоби, посередники) або «мас-медіа» у сучасному світі вживаються як синоніми, аналоги терміна «засоби масової комунікації». Це організаційно-технічні засоби «створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації та обміну її між суб'єктом (автором медіатексту) і об'єктом (масовою аудиторією)» [8, с. 24]. До мас-медіа відносяться друк (газети, журнали, книги), фотографія, радіо, телебачення, кінематограф, звуко- та відеозаписи, теле- та відеотексти, рекламні щити і панелі, мультимедійні комп'ютерні системи (включаючи Інтернет), які об'єднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку. Для всіх цих засобів характерні загальні властивості: звернення до масової аудиторії, доступність великій кількості людей, корпоративний характер виробництва і розповсюдження інформації.

Найпоширенішими з медіа-засобів стали екранні форми. Екранна культура є яскравим феноменом ХХ–ХХІ століть, адже її становлення і розвиток зумовили нову стадію еволюції людства – перехід до інформаційного суспільства. Тісний зв'язок екранної культури з науково-технічним прогресом обумовив винайдення міцних технічно-екранних артефактів – кіно, телебачення, відео, комп'ютеру. Оснащуючись новими технічними можливостями, екранна культура вповні проявляє себе як культуротворчий феномен сучасності: перетворюючись на провідний фактор